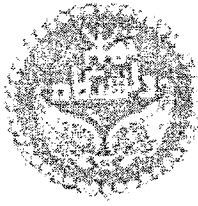

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تهران
دانشکده حقوق و علوم سیاسی

یکجانبه گرایی آمریکا و روابط آن کشور با اتحادیه اروپا

نگارش:

مرجان کوه خیل

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر تخشید

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر شعله سعدی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

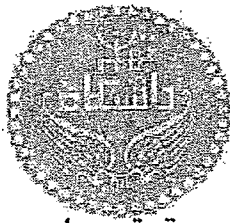
در

رشته روابط بین الملل

تابستان ۱۳۸۶

۱۰۵۶۶۵

۱۳۸۷ / ۷ / ۲۵

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

گروه آموزشی روابط بین الملل

گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیات داوران پایان نامه کارشناسی ارشد آقای / خانم **مرجان کوه خیل**

در رشته **روابط بین الملل** گرایش **گرایش**

با عنوان: **یکجانبه گرایی آمریکا و روابط آن کشور با اتحادیه اروپا**

در تاریخ **۸۶/۷/۱۵**

به عدد **۱۹۱۵** به حروف **نوزده و صد و**

با نمره نهایی:

ارزیابی نمود

و درجه:

ردیف	مشخصات هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مراتبه دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	امضاء
۱.	استاد راهنما استاد راهنمای دوم (حسب مورد):	دکتر محمدرضا تخشید	استاد یار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲.	استاد مشاور	دکتر قاسم شعله سعیدی	استاد یار	" "	
۳.	استاد مدعو (یا استاد مشاور دوم)	دکتر ابراهیم متقی	دانشیار	" "	
۴.	استاد مدعو				
۵.	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی:	دکتر قاسم افتخاری	استاد	" "	

تذکر: این برگه پس از تکمیل هیات داوران در نخستین صفحه پایان نامه درج می گردد.

تقدیم به صبورترین، دلسوزترین،
فداکارترین و ماندنی‌ترین فرد زندگی‌ام:

مادرم

امیدوارم که حضورش در لحظه لحظه
زندگی همراه من باشد.
و آرزو مندم که سایه‌اش همیشه مستدام
باشد.

تقدیر و تشکر :

در اینجا برخودد لازم می‌دانم که از زحمات بی‌شائبه استاد راهنمای این پایان‌نامه جناب آقای دکتر تخشید کمال تشکر و قدردانی را به عمل آورم. همچنین از حمایت‌های بی‌دریغ جناب آقای دکتر شعله- سعدی استاد مشاور این پایان‌نامه نهایت سپاسگزاری را به عمل می‌آورم. ضمناً مراتب تقدیر و تشکر خود را از استاد گرانقدر و عالی-رتبه جناب آقای دکتر متقی در مقام استاد داور این پایان‌نامه و استاد همیشه ماندگار اینجانب در سراسر زندگی به عمل آورم.

در پایان از اساتید محترم گروه روابط بین‌الملل به جهت تلاش گسترده‌شان برای پیشبرد دانش روابط بین‌الملل نهایت قدردانی را می‌نمایم.

چکیده :

در این مجموعه تلاش گردیده تا علت تشدید اختلاف میان آمریکا و اروپا درباره راه و روش تامین امنیت بعد از رویداد ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ بررسی گردد. در این زمینه سه متغیر شناسایی گردیده است :

۱- طرح خاورمیانه بزرگ

۲- برتری طلبی آمریکا

۳- یکجانبه گرایی آمریکا

بر مبنای این سه متغیر می توان سه فرضیه در مورد علت تشدید اختلاف در مسایل امنیتی میان آمریکا و اتحادیه اروپا در دوران بوش ارائه کرد، که دو فرضیه را بعنوان فرضیه های جانشین در نظر می گیریم و فرضیه سوم را که براساس متغیر سوم و در پاسخ به سوال اصلی این پژوهش تنظیم گردیده بعنوان فرضیه اصلی مدنظر قرار خواهیم داد. فرضیه اصلی این پژوهش در صدد اثبات آن است که یکجانبه گرایی آمریکا مهم ترین عامل تشدید اختلاف در مسایل امنیتی میان آمریکا و اتحادیه اروپا در دوران بوش است، که در بخش دوم پژوهش حاضر تحت عنوان یکجانبه گرایی آمریکا و روابط آن کشور با اتحادیه اروپا طی چندین فصل با بررسی شاخص های مربوط به یکجانبه گرایی آمریکا و همچنین شاخص های مربوط به تشدید اختلاف در روابط آمریکا- اتحادیه اروپا تلاش گردیده تا آنچه را که فرضیه اصلی به دنبال آن است اثبات گردد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
کلیات	۲۸
۱- چارچوب تئوریک و مفهومی پژوهش	۲۹
الف) شاخص های مفهومی و کارکردی نئورئالیسم تهاجمی	۳۰
ب) رویکرد نظریه پردازان نئورئالیسم تهاجمی در ارتباط با جهت گیری استراتژیک آمریکا	۳۳
۱-ب) رویکرد جان مرشایمر در ارتباط با ضرورت های رفتار استراتژیک آمریکا	۳۳
۲-ب) رویکرد فرید زکریا در ارتباط با ضرورت های رفتار استراتژیک آمریکا	۳۵
ج) کاربرد نئورئالیسم تهاجمی در سیاست خارجی آمریکا	۳۶
۲- تحول در جهت گیری سیاست خارجی آمریکا بعد از فروپاشی نظام دو قطبی	۳۷
الف) افزایش مداخله گری در سیاست خارجی آمریکا	۳۸
ب) هژمونیک گرایی در سیاست خارجی آمریکا	۴۰
ج) بهره گیری از الگوی تخریب سازنده در رفتار استراتژیک آمریکا	۴۳
۳- الگوهای رفتاری آمریکا در دوران بعد از جنگ سرد	۴۶
الف) چندجانبه گرایی استراتژیک در الگوهای رفتاری آمریکا	۴۷
ب) تحول در الگوی رفتاری آمریکا بعد از ۱۱ سپتامبر	۴۹
۴- حوزه های رفتار امنیتی آمریکا از دهه ۱۹۹۰	۵۱
الف) طرح ریزی برنامه دفاع هژمونیک	۵۲
ب) دفاع پیرامونی	۵۴
ج) جهانی سازی کنش امنیتی	۵۵
۱-ج) حمله نظامی به افغانستان و عراق	۵۵
۵- جایگاه اروپا در ساختار بعد از جنگ سرد	۵۹
الف) حوزه های همکاری استراتژیک آمریکا-اروپا	۶۱
ب) جایگاه اروپا در مقابله با هژمونی آمریکا	۶۳
ج) انفعال اروپا در بحران بالکان	۶۵

- ۶- تکامل نهادهای سیاسی اروپایی ۶۷
- الف) ایجاد اتحادیه اروپای غربی ۶۹
- ب) تشکیل پیمان رم ۷۰
- ج) گسترش نهادهای اروپایی ۷۱
- د) ساختاریابی اتحادیه اروپا ۷۴
- ۷- بازسازی ساختار امنیتی اروپا بعد از جنگ سرد ۷۶
- الف) متنوع سازی همکاریهای نهادی- امنیتی بعد از جنگ سرد ۷۷
- ب) سازماندهی کنش امنیتی اروپا بعد از ۱۱ سپتامبر ۷۹
- ج) رویکرد ایالات متحده به سیاست دفاعی و امنیتی مشترک اروپا ۸۱
- ۸- چندجانبه گرایی اروپایی در برابر یکجانبه گرایی آمریکایی ۸۳
- الف) دیدگاه آمریکائیان در رابطه با چندجانبه گرایی ۸۷
- ب) تحول در نگرش یکجانبه گرایی آمریکا ۸۹
- ج) رویکرد اروپائیان در باره چندجانبه گرایی ۸۹
- ۱-ج) مکتب فکری آلمانی ۹۰
- ۲-ج) مکتب فکری فرانسوی ۹۱
- ۳-ج) مکتب فکری بریتانیایی ۹۱
- برآورد کلیات ۹۲
- بخش نخست:** ۹۴
- طرح خاورمیانه بزرگ و برتری طلبی آمریکا** ۹۴
- فصل اول:** ۹۵
- طرح خاورمیانه بزرگ** ۹۵
- ۱- شاخص های طرح خاورمیانه بزرگ ۹۶
- الف) پیشینه و زمینه طرح خاورمیانه بزرگ ۹۸
- ب) ابعاد طرح خاورمیانه بزرگ ۱۰۱
- ۱-ب) بعد سیاسی طرح خاورمیانه بزرگ ۱۰۲
- ۲-ب) بعد اجتماعی- فرهنگی طرح خاورمیانه بزرگ ۱۰۳
- ۳-ب) بعد اقتصادی طرح خاورمیانه بزرگ ۱۰۴

- ۲- روند تکامل و تحول طرح خاورمیانه بزرگ ۱۰۵
- الف) زیر ساخت های امنیتی - استراتژیک طرح خاورمیانه بزرگ ۱۰۶
- ب) تحولات ساختاری و کارکردی طرح خاورمیانه بزرگ ۱۰۸
- ج) نشانه های طرح خاورمیانه بزرگ ۱۱۱
- ۳- خاورمیانه در رویکرد اروپایی ۱۱۲
- الف) طرح شراکت اروپا - مدیترانه (پیمان پارسلون) ۱۱۳
- ب) همسایگان اروپا ۱۱۴
- ج) انتشار استراتژی امنیتی اروپا ۱۱۵
- ۴- اختلافات آمریکا - اروپا در سازماندهی سیاسی خاورمیانه ۱۱۶
- الف) مبانی تحلیل خاورمیانه بزرگ با رویکرد کشورهای اروپایی ۱۱۸
- ب) مشابهت های الگویی آمریکا - اروپا در مسائل خاورمیانه ۱۲۰
- ۵- واکنش های منطقه ای در برابر طرح خاورمیانه بزرگ ۱۲۳
- الف) واکنش اتحادیه عرب در برابر طرح خاورمیانه بزرگ ۱۲۵
- ب) واکنش کشورهای رادیکال عرب نسبت به طرح خاورمیانه ۱۲۶
- برآورد فرضیه ۱۳۰
- فصل دوم:** ۱۳۲
- برتری طلبی آمریکا** ۱۳۲
- ۱- سنت های برتری طلبی در سیاست خارجی آمریکا ۱۳۳
- الف) سنت های مذهبی برتری طلبی (برتری طلبی پیوریتن ها بر دیگران) ۱۳۵
- ب) هویت و روح مهاجرین آمریکایی ۱۳۸
- ۲- برتری طلبی از طریق تعریف ~~OTHER~~ *other* ۱۴۱
- الف) برتری طلبی از طریق دشمن سازی ۱۴۲
- ب) شیطان سازی دشمن ۱۴۵
- ۳- جهانی سازی فرهنگ و قابلیت های مادی آمریکا ۱۴۹
- ۴- برتری در حوزه های تکنولوژیک، استراتژیک ۱۵۲

- ۵- دورانه‌های برتری طلبی آمریکا (گسترش منطقه‌ای و بین‌المللی) ۱۶۰
- الف) برتری طلبی ساختاری در قالب دکترین همیلتون ۱۶۲
- ب) تحرک استراتژیک در قالب مکتب جکسونیسم ۱۶۳
- ۱- ب) برتری طلبی جغرافیایی ۱۶۴
- ج) برتری طلبی جهان‌گرا در قالب ایده‌آلیسم ویلسونی ۱۶۵
- د) برتری طلبی ایدئولوژیک (مقابله با کمونیسم) ۱۶۶
- و) برتری طلبی براساس تحرک عملیاتی در مقابله با تروریسم ۱۶۷
- ه) برتری طلبی در قالب امنیت‌سازی گسترش‌یابنده ۱۷۱
- برآورد فرضیه ۱۷۴
- بخش دوم:** ۱۷۷
- یکجانبه‌گرایی آمریکا و روابط آن کشور با اتحادیه اروپا** ۱۷۷
- فصل اول:** ۱۷۸
- زمینه‌های ظهور و گسترش یکجانبه‌گرایی** ۱۷۸
- ۱- تبیین یکجانبه‌گرایی در سیاست خارجی آمریکا ۱۸۰
- ۲- یکجانبه‌گرایی و رویکرد هژمونیک آمریکا به سیاست بین‌الملل ۱۸۳
- ۳- اندیشه محافظه‌کاران و تشدید تفکر یکجانبه‌گرا ۱۸۴
- الف) گسترش محافظه‌کاری در دوران جنگ سرد دوم جهانی (دهه ۱۹۸۰) ۱۸۶
- ب) محافظه‌کاران جدید در ساختار بعدازفرروپاشی نظام دو قطبی ۱۸۹
- ج) نقش حادثه ۱۱ سپتامبر در افزایش تحرک محافظه‌کاری جدید ۱۹۱
- ۴- ۱۱ سپتامبر و اجرایی‌سازی یکجانبه‌گرایی ۱۹۳
- ۵- انعکاس یکجانبه‌گرایی در رفتار استراتژیک آمریکا ۱۹۶
- الف) تبیین دکترین عملیات پیشدستانه ۱۹۷
- ۱- الف) عملیات پیشدستانه در مقابله با تهدید ۱۹۸
- ۲- الف) تنوع الگوهای رفتاری در عملیات پیشدستانه ۲۰۱
- ب) تحرک استراتژیک در عملیات پیشدستانه (حمله آمریکا به عراق) ۲۰۳
- ۱- ب) حمله به عراق بدون مجوز سازمان ملل ۲۰۶
- ۲- ب) عملیات مبتنی بر یکجانبه‌گرایی استراتژیک ۲۰۷

ج) یکجانبه‌گرایی آمریکا در نقض قواعد و رژیم‌های بین‌المللی	۲۱۱
۱-ج) دیوان کیفری بین‌المللی	۲۱۲
۲-ج) پیمان منع جامع آزمایشات هسته‌ای	۲۱۳
۳-ج) پیمان مینهای ضد نفر <i>Anti-personnel Landmines</i>	۲۱۴
۶- یکجانبه‌گرایی آمریکا و تأثیر آن بر روابط فرا ائتلافی پس از ۱۱ سپتامبر	۲۱۶
۷- جهت‌گیری سیاست امنیتی اروپا در قبال بحران ۱۱ سپتامبر	۲۱۹
فصل دوم:	۲۲۴
شاخص‌های تشدید اختلاف ناشی از یکجانبه‌گرایی در روابط آمریکا-اروپا	۲۲۴
۱- اختلافات آمریکا-اروپا در ارتباط با صلح خاورمیانه	۲۲۵
الف) تفاوت در دیدگاهها و نگرش‌ها	۲۲۶
ب) نقش و کارکرد متفاوت اسرائیل در نگرش آمریکا-اروپا	۲۲۷
ج) تفاوت در الگوی رفتاری	۲۲۸
د) تمایز رفتاری در حمایت‌های استراتژیک	۲۳۱
۲- اختلافات آمریکا-اروپا در ارتباط با «طرح دفاع ملی موشکی»	۲۳۳
الف) نقد تعهدات بین‌المللی آمریکا در چارچوب NMD	۲۳۵
ب) ناکارآمدی و غیر واقعی بودن طرح NMD	۲۳۶
۳- رویکرد متفاوت آمریکا-اروپا در برخورد با حمله آمریکا به عراق	۲۳۸
جمع‌بندی نهایی	۲۴۳
فهرست منابع	۲۵۲

مقدمه

طرح مسأله:

تاریخ روابط بین‌الملل نشان می‌دهد که نوع کنش کشورها در دورانه‌های مختلف تغییر پیدا می‌کند. تغییر در رفتار سیاسی را باید تابعی از شرایط بین‌المللی و هم‌چنین قابلیت کشورها دانست. رئالیست‌ها بر این اعتقادند که روابط کشورها تحت تأثیر چگونگی تأمین منافع ملی می‌باشد، روابط آمریکا و کشورهای اتحادیه اروپا نیز براساس چنین شاخص‌هایی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

در دوران جنگ سرد روابط آمریکا و کشورهای اروپایی (اروپای غربی) بر مبنای نشانه‌هایی از همکاری و رقابت قرار داشت، همکاری و رقابت را می‌توان در ارتباط با مسائل امنیتی مورد ملاحظه قرار داد. در دوران جنگ سرد سیاست‌های امنیتی آمریکا در برابر اتحاد شوروی تعریف می‌شد، آمریکا مخالف توسعه ژئوپلیتیکی اتحاد شوروی به سمت مرزهای غربی آن کشور بود. ضرورت‌های ژئوپلیتیکی آمریکا ایجاب می‌کرد که از شکل‌گیری قدرت مسلط از آلپ تا اورال جلوگیری بعمل آورد به همین دلیل بود که مسائل امنیتی خود را براساس همکاری با کشورهای اروپای غربی قرار داد.

در راستای همکاری‌های منطقه‌ای تلاش نمود تا ساختار سیاسی کشورهای اروپایی را با ثبات نماید، زمینه لازم برای افزایش قدرت ملی آنان را فراهم آورده و در نتیجه از امکان پیروزی کمونیسم در اروپای غربی جلوگیری بعمل آورد.

این فرآیند منجر به اجرایی‌سازی طرح مارشال گردید، طرح مارشال زمینه لازم برای حمایت‌های اقتصادی آمریکا از کشورهای اروپایی را فراهم آورد به عبارت دیگر

طرح مارشال که در سال ۱۹۴۷ به تصویب رسید در ادامه «سیاست نفوذ»
(Containment Policy) به مرحله اجرا رسید.^۱

طرح مارشال مقدمات سیاست‌های جدی تری را برای روابط آمریکا و کشورهای اروپایی فراهم کرد. در سال ۱۹۴۸ اتحادیه کشورهای اروپای غربی تشکیل شد این اتحادیه با مشارکت کشورهای بلژیک، هلند، لوکزامبورگ، انگلستان و یونان شکل گرفت. روند یاد شده زمینه های همکاری آمریکا با کشورهای اروپایی را ارتقاء بخشید. در سال ۱۹۴۹ براساس تکامل اتحادیه کشورهای اروپایی زمینه برای شکل‌گیری سازمان آتلانتیک شمالی (ناتو) فراهم شد، از این مقطع زمانی به بعد روابط آمریکا و کشورهای اروپایی نهادینه گردید.

پیمان ناتو را می‌توان بعنوان ساختار سازمان یافته و مؤثری دانست که روابط همکاری جویانه آمریکا - کشورهای اروپایی را در قالب شکل خاصی از ائتلاف و اتحاد سازماندهی می‌کرد در ماده ۵ پیمان ناتو این امر مورد تأکید قرار گرفته بود:

که هر گونه تهاجم نظامی به کشورهای عضو پیمان به منزله تهاجم به سایر کشورها محسوب شده و در نتیجه با واکنش جمعی آمریکا-اروپا همراه خواهد شد. روند همکاریهای آمریکا و کشورهای اروپایی تا اواسط دهه ۱۹۵۰ ادامه یافت. از این مقطع زمانی به بعد نشانه‌هایی از تنش زدایی (Detant) در روابط آمریکا- شوروی به

---

۱ - استغاف آمروز، روند سلطه گری تاریخ سیاست خارجی آمریکا (۱۹۸۳-۱۹۳۸)، ترجمه احمد تابنده، (تهران: آشنا، ۱۳۶۳)، صص ۱۲۵-۱۱۵.

وجود آمد. در این مرحله سطح روابط کشورهای اروپای غربی با آمریکا نیز تغییر پیدا کرد.

مورتون کاپلان براین اعتقاد است که الگوی رفتاری از شکل دو قطبی متصلب به ساختار دو قطبی انعطاف پذیر تبدیل شد.^۱

کشورهای اروپایی توانستند موجودیت خود را بازسازی نمایند فرانسه از نقش محوری برخوردار بود ژنرال دوگل که در چارچوب جمهوری پنجم فرانسه به قدرت ویژه ای دست یافته بود مخالف برتری طلبی آمریکا در حوزه مسائل امنیتی کشورهای اروپایی بود. این امر نشان می دهد که زمینه برای ظهور اولین اختلافات در روابط آمریکا- اروپا فراهم شد.^۲

در اواخر دهه ۱۹۷۰ تضادهای آمریکا و اتحاد شوروی بار دیگر افزایش یافت در این شرایط بار دیگر همکاریهای آمریکا و کشورهای اروپایی به گونه محسوسی رشد پیدا کرد، در دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ می توان نشانه هایی از تکامل ساختار قدرت کشورهای اروپایی را ملاحظه نمود علی رغم اینکه چنین شرایطی ایجاد گردید اما کشورهای اروپایی در مسائل امنیتی خود نیازمند آمریکا بودند. اگر چه اختلاف در مسائل امنیتی وجود داشت اما سطح همکاریها نیز گسترده و فراگیر بود در چنین

---

1 - Morton Kaplan, "Balance of Power, Bipolarity And Other Models of International System", *The American Science Review*, vol.51, No.2,(1957)p.765.

۲ - دبیوکاگلی و چارلز دیوجین آر ویتکف، سیاست خارجی آمریکا: الگو و روند، ترجمه اصغر دستمالچی، (تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۸۲) ص ۲۶۲ و ۳۵۰.

شرایطی مقامات آمریکایی و اروپایی به ضرورت تداوم همکاری در مسائل امنیتی تأکید داشتند.^۱

در دهه ۱۹۸۰ شاهد شکل‌گیری جنگ سرد دوم جهانی می‌باشیم در این دوران آمریکا و اروپا بار دیگر همکاریهای خود در مسائل امنیتی را گسترش دادند اختلافات آنان کاهش یافت، برای مقابله با اتحاد شوروی نیاز همه جانبه ای به ائتلاف و اتحاد آمریکا و اروپای غربی وجود داشت این روند تا اواخر دهه ۱۹۸۰ تداوم پیدا کرد در این مقطع زمانی اختلافات آمریکا-اروپا تحت الشعاع ضرورت های ائتلاف و همکاری قرار گرفته بود.^۲

شواهد نشان می‌دهد که تا اوایل دهه ۱۹۹۰ الگو و سطح همکاریهای آمریکا - اتحادیه اروپا بر مبنای حداکثر سازی همکاریهای امنیتی استوار بود از سوی دیگر شکل دیگری از روابط مبتنی بر همکاریهای اقتصادی فرا آتلانتیکی زمینه لازم برای رشد اقتصاد اروپا را فراهم ساخت. این امر تا زمانی تداوم یافت که تقابل گرایی آمریکا در برابر شوروی ادامه می یافت از زمانیکه زمینه لازم برای افول قدرت اتحاد شوروی فراهم گردید و تقابل گرایی آمریکا- شوروی پایان یافت نشانه‌های همکاری امنیتی و اقتصادی در روابط آمریکا - اروپا نیز کاهش یافت.

در سال ۱۹۹۱ ساختار نظام بین‌الملل دگرگون شد و آمریکا از موقعیت بهتری برخوردار گردید، برژینسکی براین اعتقاد است که جنگ سرد مشابه سایر منازعات

1 -Henry Kissinger, "Reflection On Containment", Foreign Affairs, vol.73, No.3, (May-Jun 1994), p.28.

۲ -فردهالیدی، تکوین جنگ سرد دوم جهانی، ترجمه هرمز همایون پور، (تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۶۴)، صص ۸۰-۷۰.

می‌باشد بنابراین این هر جنگ دارای نیروی شکست خورده و پیروز می‌باشد. افرادی همانند چارلز کراتهامر بر این اعتقاد بودند که لحظه تک قطبی فرا رسیده است و آمریکا باید نقش محوری در سیاست بین‌الملل را ایفا نماید این امر زمینه‌های لازم برای شکل‌گیری اختلاف آمریکا و اروپا را فراهم آورد.^۱

از سال ۱۹۹۲ اختلافات نسبی در روابط آمریکا-اروپا بوجود آمد. اولین نشانه اختلاف را می‌توان در ارتباط با تئوری «نظم نوین جهانی» مورد ملاحظه قرار داد، آمریکا تلاش داشت تا در چارچوب تئوری یاد شده به نقش هژمونی بین‌المللی دست پیدا کند در حالیکه سنت اروپایی بر نشانه‌هایی از موازنه‌گرایی قرار داشت.

موازنه‌گرایی مورد نظر اروپا را می‌توان در ارتباط با کنفرانس مادرید ملاحظه نمود، این کنفرانس در مارس ۱۹۹۲ برگزار گردید اما بعد از مدتی روند یاد شده تغییر پیدا کرد. کنفرانس واشنگتن را نیز باید نماید یکجانبه‌گرایی آمریکا دانست که با مخالفت کشورهای اروپایی همراه شد.

در سال ۱۹۹۳ کشورهای اروپایی تأکید داشتند که آمریکا باید نقش موازنه دهنده را ایفا نماید اگر چنین نقشی اتخاذ می‌شد هزینه‌های نظامی و امنیتی آمریکا کاهش می‌یافت. الگوی مبتنی بر یکجانبه‌گرایی و هژمونیک‌گرایی آمریکا در ارتباط با مسائل خاورمیانه یکی از عوامل اختلاف برانگیز آمریکا و کشورهای اروپایی تلقی می‌شد.^۲

---

1 - Charls Krauthammer, "Unipolarmoment", *Foreign Affairs*, vol.70, No.1, (Jun-Jul 1991), p.36.

۲-رابرت کیگان، بهشت و قدرت، آمریکا و اروپا در نظام نوین جهانی، ترجمه محمود عبدالله زاده، (تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۲)، صص ۲۳-۲۵.

در سال ۱۹۹۳ اختلافات دیگری نیز بین آمریکا و اروپا بوجود آمد. حمله نظامی آمریکا به سومالی و هم چنین اقداماتی که آمریکا در سال ۱۹۹۴ در هائیتی به انجام رساند را می‌توان در زمره اختلافات آمریکا - اروپا دانست. اروپائی‌ها بر این اعتقاد بودند که توسعه نظامی گری آمریکا مخاطرات امنیتی برای جهان ایجاد نموده و از همه مهمتر اینکه نقش اروپا را به گونه قابل توجهی کاهش خواهد داد، هدف اروپایی‌ها آن بود که بتوانند از طریق ایجاد سیستم موازنه در حل بحرانهای بین‌المللی به قدرت مؤثری تبدیل شده و به این ترتیب سنت‌های سیاست بین‌الملل در قرن نوزدهم را بازسازی و اعاده نمایند.

از اواسط دهه ۱۹۹۰ موضوع ارتش اروپایی مطرح شد آمریکائی‌ها بر این اعتقاد بودند که اروپا باید نقش مؤثرتری در امنیت منطقه‌ای ایفا نماید، بحرانهای قومی در منطقه بالکان را باید زمینه‌ای برای افزایش مداخلات آمریکا در اروپا و همچنین اختلافات امنیتی اروپایی - آمریکایی دانست. به هر ترتیب آمریکائی‌ها موفق شدند تا اروپا را در ارتباط با بحرانهای منطقه‌ای درگیر نمایند در این ارتباط انگلیسی‌ها نقش مؤثرتری برای فعال سازی اروپا در امنیت اروپا و در مشارکت با آمریکا ایفا نمودند.^۱

حوادث ۱۱ سپتامبر فرآیند تحولات را تحت تأثیر خود قرار داد از این مقطع زمانی به بعد آمریکا توانست اهداف و سیاست‌های امنیتی خود را برای کنترل جهان به اروپا تحمیل نماید. حمله آمریکا به عراق در مارس ۲۰۰۳ را می‌توان شاهدهی بر این ادعا و

---

۱ - همان، صص ۴۰-۳۳.

شدت گرفتن اختلافات آمریکا - اروپا دانست. بحران عراق در شرایطی ایجاد شد که کشورهای اروپایی به ویژه آلمان و فرانسه مخالف حمله نظامی آمریکا علیه عراق بودند. به طور کلی آنان هر گونه یکجانبه‌گرایی آمریکا را عامل افزایش بحرانهای بین‌المللی تلقی نموده و در نتیجه به مخالفت با سیاست‌هایی مبادرت ورزیدند که سنت‌های موازنه‌گرایی و چندجانبه‌گرایی در روابط بین‌الملل را نادیده می‌گرفت. زمانیکه اروپائی‌ها با سیاست یکجانبه‌گرایی آمریکا مخالفت نمودند زمینه برای افزایش تضادهای استراتژیک آمریکا - اروپا بوجود آمد. رهبران آمریکایی از واژه‌های تحقیرآمیز استفاده نمودند آنان اروپای کهن را در برابر اروپای جوان قرار دادند براین اعتقاد بودند که کارکرد امنیتی اروپای کهن پایان یافته و آمریکا برای ادامه فعالیت‌های بین‌المللی خود سطح جدیدی از روابط را با کشورهای اروپای جوان سازماندهی خواهد کرد.

کشورهای اروپای جوان شامل واحدهای سیاسی جدیدی بودند که در دوران نظام دو قطبی در زمره واحدهای ائتلاف‌کننده با شوروی محسوب شده اما در دوران بعد از فروپاشی نظام دو قطبی تلاش نمودند تا ائتلاف جدیدی را با آمریکا ایجاد نمایند. به طور کلی شواهد نشان می‌دهد که تمامی کشورهای اصلی اتحادیه اروپا (به غیر از انگلستان که دارای سیاست فرا آتلانتیکی می‌باشد) با الگوی رفتاری آمریکا در عراق مخالفت کردند.^۱

۱ - کنت والتز، «واقع‌گرایی ساختاری پس از جنگ سرد»، تنها ابرقدرت (هژمونی آمریکا در قرن ۲۱)، (تهران: ابرار معاصر، ۱۳۸۲)، صص ۷۰-۶۰.

از مطالب فوق می‌توان نتیجه گرفت که بعد از رویداد ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ اختلاف نظر میان آمریکا و اروپا در باره راه و روش تأمین امنیت به طور چشمگیری شدت گرفت و این پرسش را مطرح ساخت که چه عواملی در تشدید این اختلاف دخیل بوده‌اند؟

بررسی ادبیات موجود:

تاکنون کتابها و مقالات زیادی در مورد ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپا بعنوان بازیگران اصلی و تأثیر گذار عرصه سیاست بین‌الملل از منظر سیاست بین‌الملل و روابط بین‌الملل به رشته تحریر در آمده است که در ذیل به شماری از این آثار اشاره می‌گردد.

کتاب تنها ابرقدرت (هژمونی آمریکا در قرن ۲۱)

جان ایکنبری در پی پاسخ به این سؤال می‌باشد که دوران تک قطبی چه مدت دوام خواهد یافت؟

در مقدمه نویسنده وضعیت جهانی پس از جنگ سرد را بررسی می‌کند و در نهایت به مسئله هژمونی آمریکا در جهان تک قطبی می‌پردازد. بخش اول با عنوان «استمرار نظام تک قطبی» سه فصل را در درون خود جای داده است. بخش دوم کتاب با عنوان «مدیریت نظام تک قطبی» نیز از سه فصل تشکیل شده است در فصل چهارم با عنوان «حفظ عدم توازن جهانی» استفان والت به بررسی ویژگیهای سیاست خارجی آمریکا پس از جنگ سرد می‌پردازد. فصل پنجم با عنوان «چالش با تاریخ و نظریه‌ها»